

DEVĚT TVÁŘÍ TEBE

JANICE

PARIATOVÁ

*Láska je jako kaleidoskop,
pokaždé zahlédneš
něco jiného.*

edice **7** lásky

„Jsi krásná... jako rozptýlené paprsky světla procházející sklem.“

Román složený z devíti příběhů je něžným popisem mladé ženy, vyprávěným z pohledu těch, s nimiž prožívala různé epizody svého života od dětství až po dospělost. *Devět tváří tebe* je hluboce působivý, barvitý příběh bezejmenné hrdinky, viděné očima těch, které milovala nebo kteří milovali ji. Skrze jejich pohled poznáváme její povahové rysy, emocionální pochody i intimní stránky.

Devět kapitol - devět příběhů - vytváří mozaiku mladé ženy se všemi jejími klady a zápory. A postupně nám dává nahlédnout, jak každá epizoda, událost, setkání a vztah formují naše životy a jak nám mnohé příležitosti často proklouznou mezi prsty a zůstanou nevyužité.

„Román, který nejde odložit. O vztazích a o tom, co přitahuje nebo naopak oddaluje dvě duše.“

Millenium Post

JANICE PARIATOVÁ

DEVĚT TVÁŘÍ
TEBE

Přeložila Věra Kotábová

metafora®

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

The Nine-Chambered Heart © by Janice Pariat, 2017
By agreement with Pontas Literary & Film Agency.
Translation © Věra Kotábová, 2019
Czech edition © Grada Publishing, a. s., 2019

All rights reserved

ISBN 978-80-7625-398-8 (ePub)

ISBN 978-80-7625-397-1 (pdf)

ISBN 978-80-7625-070-3 (print)

Tomu, kdo ustál noc

Milovat je snadné.

– Anaïs Nin

Obsah

SVATÝ 11

ŘEZNÍK 27

PEČOVATEL 45

POKUŠITELKA 61

PROFESOR 77

ŘEZNÍK II 93

FLORISTA 105

KŘIŽÁK 121

STRÁŽCE MAJÁKU 137

PLAVEC 155

PODĚKOVÁNÍ 171

Je ti dvanáct a máš mě plné zuby.

Na hodině odmítáš kreslit, protože si myslíš, že tvoje obrázky jsou ošklivé. Já se snažím a vysvětluju ti – jako ostatně každý dobrý učitel, ať už tomu sám věřím nebo ne –, že se to cvikem zlepší. Nesouhlasíš. Rozčiluje tě, že existuje něco, co ti hned nejde samo, jako například sčítání v matice nebo chemické pokusy. Tohle je umění, namítám, ale uvědomuju si, že budeš typ vědeckého umělce. Pokud něco takového existuje.

Ostatní děti se shlukují kolem stolků, kreslí a črtají docela bez zábran. Jenom málo jich je opravdu nadaných. Ty k nim nepatříš. Jejich ruce se instinktivně míhají nad plátnem a papírem, jako by by je vedla nějaká neviditelná múza. Mám ovšem smutné tušení, že tohle je jediná doba v jejich životě, kdy „dělají“ umění. A že vyrostou a vplují do povolání, která nemají s krásou nic společného.

Před rokem jsem při své první hodině tady, v malé škole na malém městě na východě země, zadal třídě, aby nakreslila strom.

„Jaký strom?“ zeptala ses.

„Jakýkoli,“ odpověděl jsem.

„Ale na světě je tolik různých stromů...“

„Můžeš namalovat, který chceš, mně to bude stačit.“

Ta odpověď tě neuspokojila. A zatímco jsi tam seděla nerozhodnutá, ostatní namáčeli štětce a dělali tahy. Musím říct, že když ses k tomu konečně taky odhodlala, styděla ses a připadala sis dokonce trochu zahanbená, protože tvůj strom vypadal jako zelené lízátko na dřívku. Udělal jsem tu chybu, že jsem přešel ke tvému stolku a pochválil holčičku sedící po tvé pravici.

„Podívej... tady je vidět, jak světlo proniká větvemi... Tak to ve skutečnosti je, ne? Strom propouští světlo. Mezi listím jsou mezery...“

Zírala jsi na mě s výrazem, který měl nebezpečně blízko k nenávisti.

Byl to pohled, kterému jsem za několik měsíců přivykl. Cokoli jsem řekl, ať už tobě nebo jinému žákovvi, vyznělo to dráždivě. Nespáchala jsi žádný poklesek, nic, kvůli čemu bych tě mohl vyhodit ze třídy nebo pohnat do ředitelny, čímž by to pro mě bylo všechno jednodušší. Ale byla to tichá, pod povrchem bublající vzpoura. Dělal jsi jen to nejnmutnější. Většinu času ve třídě jsi bezvýrazně zírala z okna, občas ses omluvila, že musíš na záchod, a pak ses vracela až těsně před koncem hodiny.

Do výuky ses nijak nezapojovala ani ses neobtěžovala odpovídat na otázky a na cokoli, na co jsem se dotázal přímo tebe, se mi dostalo mrzuté odpovědi „já nevím“.

Takhle to šlo zhruba rok.

* * *

I dnes ses na mě pohrdavě podívala. Malujeme zasněženou krajinu. Pohlédl jsem letmo na tvůj výtvar a ostře pronesl: „Už jsi někdy v přírodě viděla čistě bílou?“

Zamračila ses. „Jak to myslíte?“

„Sníh přece není úplně bílý. Jsou v něm odstíny modré, zelené, růžové, žluté, dokonce i fialové... Bílou bychom ani neviděli, kdyby byla úplně čistě bílá.“

A pak jsem udělal strašlivou chybu. Namočil jsem štětec nepatrně do modré, černé, pak do vody a udělal jsem po tvé krajině pár tahů.

Tu jsem se dotkl, tady jsem udělal čárku. Obrázek jsem vylepšil, ale přišel jsem o tebe.

Od toho okamžiku ses štětce netkla. Dokonce ani pod pohrůžkou potrestání a propadnutí.

Jsi to nejmíněnější dítě, co znám, a chvílemi toutím po dobách, kdy byly povolené tělesné tresty.

Když jsem později vyzval žáky, aby mi odevzdali práce k oznámkování, přinesla jsi čistý list papíru.

„Co to je?“ zeptal jsem se podrážděně.

„Bílí ptáci létající nad bílými oblaky.“

Dal jsem ti pětku. Pak jsem to změnil na trojku. Měl jsem pocit, že jsi neselhala ty, ale spíš já.

Přešli jsme na jiné náměty, ale i v nich jsi nápadně nešikovná. Tvoje zátiší jsou chabá, kresby uhlem ledabylé a rozmazané. Nemůžu ti dovolit vyzkoušet olejové barvy, protože jsou drahé a dostal jsem instrukce, že je mám poskytnout „nejlepším“ žákům ve třídě. Ošidil jsem tě akrylovými barvami, které se používají jako vodovky, ale schnou moc rychle a nechávají tuhé vrstvy na nesprávných místech.

Možná později, až budu mít letitou učitelskou zku-

šenost, si budu vědět rady, jak přistupovat k takovým studentům, jako jsi ty. V tuhle chvíli jsem bezradný.

Mám pocit, že jsem zkusil úplně všechno: výhrůžky, donucování, lhostejnost, trpělivost. Mluvil jsem s tvými ostatními učiteli a ani oni to nechápou. V jejich hodinách jsi tichá a vedeš si dobře. Jsi maličko přezíravá k chemii, máš ráda literaturu, biologii a dějepis a jsi přirozeně nadaná na matematiku. To mě nepřekvapuje.

Vážně jsem myslel, že už k tobě nenajdu cestu, dokud jsem se tě jednoho dne nezeptal, jestli si nechceš pohrát s papírem.

„A to bych měla jako dělat co?“ divíš se a tváříš se přitom pohrdavě.

„No, pro začátek to můžeme zkusit s tvary...“

Vypadáš naprosto znuděně.

„Už jsi někdy slyšela o origami?“

Váhavě vrtíš hlavou.

Nesnášíš, když musíš přiznat, že něco neznáš. Mám skoro škodolibou radost.

Podávám ti list papíru a návod pro začátečníky. Mám pocit, že si to radši přečteš sama, než abys poslouchala moje instrukce. Prohlížíš si stránky, vybereš si motiv a nevnímáš nic jiného. To je pozoruhodné. Jde ti to úžasně. Pod konečky tvých prstů se rodí jeřábi a krabičky, žáby a motýli, krabi a květiny. Origami jsou úhledná a složitá, hrany mají přeložené pečlivě a precizně. Jsou to ukázkové doklady přesnosti. Všechna stejně velká a jedno jako druhé. Sedíš v rohu místnosti a soustředěně skládáš. Hotové kousky vyrovnáváš do řady. Chci ti říct, že jsou krásné, ale bojím se, že by tě to odradilo, tak se jen dívám a nechválím tě.

* * *

Po tómhle zážitku se událo moře změn.

Do třídy chodíš jako první a opouštíš ji poslední.

Očima mě sleduješ, kamkoli se pohnu, od jednoho hloučku studentů k dalšímu. Žárlivě pozoruješ každého, kdo si k mému stolu přijde pro radu.

Otálíš ve třídě, abys mi pak ukázala, co všechno jsi za celý den vyrobila, a nemýlím-li se, čekáš na uznání.

Zprvu si nejsem jistý, jak bych měl reagovat. Mám vypadat potěšeně? Mám tě na oplátku ignorovat, jako jsi zpočátku ignorovala ty mě? Jsem v rozpacích a dělám asi obojí, ale tebe to neodrazuje. Zastavuješ mě na chodbách, v knihovně, někdy i venku před školou a zapřádaš roztomile přízemní rozhovory. Bavíme se o počasí, o obědě a zajímá tě, jestli mám radši kočky nebo psy.

„Psy,“ říkám.

„Já kočky,“ říkáš ty.

Ať odpovím cokoli, následuje otázka „proč?“.

Proč mám radši hrášek než brambory? Proč bych radši vlastnil kolo než auto? Proč psy? Proč jsem vegetarián? Proč mám rád tmavou čokoládu? Proč čtu poezii? Když se na něco zeptám tebe, reaguješ s potěšením a impulzivně. Nedáváš si s odpověďmi na čas. Máš ráda červenou řepu kvůli její barvě. Kočky kvůli očím. Bílou čokoládu, protože vlastně nevypadá jako čokoláda. Poezie tě mate. Odpovědi se z tebe jen sy-pou. V tvém věku je všechno instinktivní.

Ukazuješ mi písemky a eseje, práce, kde jsi dosáhla skvělých výsledků. Chválím tě jako rodič, aspoň myslím. Tvrdíš, že tě nebaví sport. I když to vypadá, že jsi jako stvořená pro běh a hod a závodění. Máš ráda hudbu, ale netoužíš naučit se hrát na nějaký nástroj. „Ráda bych zpívala,“ přiznáš plaše.

„Tak mi něco zazpívej.“

„Jenom tak?“

„Jenom tak.“

Jsme venku a jdeme cestičkou na školních pozemcích.

„Co byste chtěl, abych zazpívala?“

„Cokoli.“

Chvíli trvá, než si vybereš písničku a začneš. Tak tiše, že se musím naklonit, abych tě slyšel. Je to stará píseň ze sedmdesátých let. Divím se, že ji znáš. Možná si ji přehrávají tvoji rodiče, možná jsi na téhle písničce vyrostla. Je to píseň o muži, který volá komusi, koho miloval a kdo ho opustil. Je sladkobolná a hloupoučká, pro tebe nevhodná, ale zpíváš ji až do konce a já tleskám.

Jindy mi podáváš květinu, těžký, plný květ magnolie. V dešti spadl na zem a teď leží na mé dlani a vlhce voní. Je smetanově růžový, uprostřed sytější barvy, okraje voskovitých okvětních lístků jsou bledounce růžové. Dám ho do láhve s vodou a po vyučování si ho odnáším domů. Jsem celý vzrušený tvou pozorností a taky se cítím divně. Je to intenzivní pocit, jako bych vešel za pravého poledne do přímého slunečního světla. Většinou nejsem ten, kdo něco dostává. Ale pak si řeknu, že jsi ještě dítě, že to jinak neumíš. Za chvíli tvé city ke mně ochladnou, budeš přelétat z věci na věc, z osoby na osobu. Za nějakou dobu tě omrzím a bude tě fascinovat někdo jiný. Ale prozatím se nezdá, že by tvé city ke mně chladly.

Mám dojem, že bude lepší, když tě od sebe trochu odstrčím, když budu trochu rezervovanější, méně přístupný. Koneckonců nechci, abys byla moc svěhlavá. Tudíž jsem zdvořilý, ale trochu odtažitý. Schovávám se

do učeben, když vidím, že se blížíš chodbou. Tvrdím ti, že mám práci, když na mě náhodou narazíš v knihovně. Ze školy chodím s kolegy. Na trávě sedávám s knihou a tvářím se zaměstnaně. Jsi z toho trochu zmatená, ač tě to neodrazuje. Čím víc prahneš po mé pozornosti, tím méně ti ji věnuju. Je to tanec mezi vejci a nedělá mi to dobře, ale nevím, jak jinak se chovat.

Někdy nacházím na svém stole jeřáby a jindy vážky.

Zprvu jsem si je schovával a ukládal na policičku jako jakési neuspořádané neživé zoo. Teď ti zkouším říkat, že bys je měla vzít domů rodičům, abys je překvapila a potěšila, ale jen na mě mlčky hledíš. Když naléhám, nakonec řekneš, že nemůžeš, a sebereš se a jdeš pryč.

To mě znepokojuje, ale je to něco, na co se tě nemůžu zeptat přímo. Aspoň ne teď. Ještě jsme si k sobě nevybudovali takovou důvěru. Zajímalo by mě, jestli k tomu někdy dojde. Promluví si tedy s jinými tvými učiteli, s těmi, kteří tě učí už dlouho, a tážu se, zda o tobě a tvém rodinném zázemí něco vědí. Odpovídají různě. Někdo se domnívá, že jsi možná sirotek nebo dítě svobodné matky. Další říkají, že tak to není, ale že u tebe doma něco není v pořádku. Pak si vzpomene učitel matematiky, že pokud se neplete, tvoji rodiče žijí někde jinde a ty, aspoň během školního roku, bydlíš u prarodičů. Ne že by tě opustili, dodává chvatně, ale otec pracuje v jiné zemi, někde, kde je jen málo dobrých škol, pokud tam tedy vůbec nějaké jsou. Hned s tebou i tvými papírovými souputníky soucítím.

Od té chvíle jsem k tobě laskavější.

Nejsi úplně nešikovná, pokud jde o modelování z hlíny, ale povzbuzuju tě o něco víc než normálně.

„Docela pěkná kráva,“ chválím tvůj výrobek.

Pochybovačně ke mně vzhledněš. „To měl být kůň.“

Honem začnu mluvit o tom, že umění spočívá v očích jeho tvůrce.

„Takže je jedno, co jsem chtěl původně udělat?“ zeptá se jiný žák.

„Není to jedno. Ale člověk nemůže ovlivnit, jak to vidí ostatní.“

Otálíš vzadu ve třídě, dokud všichni neodejdou. Jsem zvědavý proč. Nemám pocit, že bys se mnou chtěla probírat subjektivitu umělecké interpretace. Pomalu se s knihami a výkresy přiloudáš k mému stolu. Vlasy, obvykle úhledně spletené do copů, máš trochu rozčuchané. Mašle ti spadla na rameno. Je ti dvanáct, ale zdá se, že tvé údy nejsou úplně v souladu s věkem, jako by se měly srovnat až tak za deset let. Budeš vysoká a krásná, tím jsem si jistý, třebaže teď vypadáš vytáhle, divně a jsi skoro hříběcí. Pohlédneš na mě, oči máš jako tmavé tůně.

„Vždycky jste chtěl dělat tohle?“

Ptám se, co přesně myslíš.

„Tohle,“ ukážeš rukama kolem sebe na třídu.

Opřu se o opěradlo židle. Na to se mě dosud nikdo nezeptal. Aspoň ne tady. Mohl bych říct spoustu věcí. Třeba to, že mým snem bylo vždycky pracovat s dětmi, učit je o kráse a jak tvořit krásné věci. Ale rozhodnu se mluvit pravdu.

„Ne.“

Nevypadáš překvapeně.

Podívám se na ruce a vztáhnu je před sebe. „Chtěl jsem být pianista.“

„Chodil jste do hudebky?“

Přikývnu. Chodil, dlouho. Dokonce jsem měl tu a tam recitály. V malém městě, kde jsme bydleli, ale bylo málo příležitostí, a tak jsem začal dávat hodiny klavíru u lidí doma, abych si našetřil peníze a mohl se přestěhovat do velkého města.

„A co se tedy stalo?“ Neboli přejdi k věci, proč jsi tady.

„Připlotl jsem se k nehodě..., zranil jsem si ruce.“

S chladným pragmatismem dítěte se na mě podíváš a řekneš: „Ale kreslit můžete.“

Odpovím, že to je všechno, co můžu.

„Aha,“ pokývneš a jdeš pryč. Třeba jsem nemusel být upřímný. Koneckonců jsi dítě. Máš omezené chápání. V co jsem doufal? V nějakou soustrast? Ohledy?

Zůstávám sedět ve třídě a z nějakého nepochopitelného důvodu se cítím hloupě.

Na další hodině chybíš. I na té další.

I když se snažím a předstírám lhostejnost, dotkne se mě to. Co se stalo, ptám se ostatních. Co s tebou je? Zjevně nějaká plicní infekce. Taková, co ji provází kašel a horečka. Zápasím sám se sebou. Chci ti poslat přání brzkého uzdravení, ale zároveň si chci zachovat odstup. Víím, že ti spolužáci posílali přáníčka, ale na žádné jsem se nepodepsal. Sám nic nepošlu. Za deset dní jsi zpátky, bledá, unavená, pořád kašlající. Zhubla jsi. Vyrobil jsem ti z hlíny kytičku, nabarvil ji červeně a nechal ji na tvém místě. Dělán to tak všem svým žákům, když se vrátí po nemoci. Na konci hodiny mi poděkuješ, ale neotálíš jako obvykle. Jsem nesvůj a zvědavý proč.

Zjišťuju, že jsi tišší než obvykle.

Přestala jsi dělat papírová zvířátka a hliněné figurky a místo toho pomalováváš papír za papírem stejným odstínem tmavě modré. Potom oranžovou. Zelenou. Zažertuju, že ses dala na abstrakci, ale tebe to nerozesměje.

Jednoho dne na tebe narazím na chodbě a ptám se, jak se ti daří.

Nedíváš se na mě, když odpovídáš, že dobře.

„Slyšel jsem, že jsi byla nemocná.“

„Už je mi líp, děkuji.“

„Máš nějaký problém?“ nemůžu si pomoci a ptám se. Zavrtíš hlavou, ale oči upíráš na podlahu.

Chci ti říct, že se mi můžeš svěřit, že máš někoho, kdo tě vyslechne. Že vím, že žiješ se dvěma starými lidmi a že se možná cítíš osamělá. Ale nakonec to nevyslovím. Chlácholivě tě poplácám po rameni a ty jdeš dál.

Je to divné, ale schází mi, že už se nezdržuješ ve třídě a zvědavě si se mnou nepovídáš. Chybí mi tvůj zpěv, kytky, co jsi mi nosila, tvoje otázky i pozornost věnovaná všemu, co vyslovím, i těm nejobyčejnějším pokynům pro celou třídu. Třeba se k tomu na konci pololetí zase vrátíš. Zvláště když jsem oznámil, že chystáme výstavu všech prací, které jsme za minulý rok vytvořili. Většina žáků je z toho nadšená a šeptají si, které svoje práce by rádi vystavili. Někteří mají z čeho vybírat. Ty se ale tváříš, jako bys mě ani neslyšela.

Po několika hodinách to nevydržím a zeptám se tě. Toho odpoledne jsi ve třídě poslední, neúmyslně, protože ti spadl štůsek výkresů na podlahu a rozletěl se jako listí.

„Přemýšlela jsi o tom...?“

Vzhlédneš, polekaná.